

Ponovo je iz fioke izvađen projekat izgradnje hidroelektrane Buk Bijela, čija je izgradnja planirana na 12. kilometaru uzvodno od Foče na reci Drini. Akumulaciono jezero, koje bi nastalo zidanjem hidroelektrane, možda će ući i na teritoriju Crne Gore. Pregovori između Elektroprivrede Republike Srpske i Elektroprivrede Srbije nedavno su intezivirani, kako bi u konačnici entitetski snabdevač i proizvođač električnom energijom prešao u ruke srbijanske firme. Nedostatak komunikacije i samovoljno zidanje hidroelektrane Buk Bijela može dovesti do ozbiljnih međunarodnih problema.

Davne 1972. godine, projekat su planirale jugoslovenske firme i stručnjaci, a pitanje plavljenja kanjona reka Tare i Pive, trebalo je biti rešeno i na političkom nivou između republika i Savezne Vlade Jugoslavije. Tadašnja politika, kako na republičkom tako i na saveznom nivou, olako je prelazila preko problema potapanja sela, kulturnog blaga i prirodnih rezervata, sve u cilju industrijalizacije i bratstva i jedinstva.

Pitanje hidroelektrane Buk Bijela dodatno komplikuje i to što je reka Tara pod zaštitom UNESCO-a a Vlada Crne Gore je u prošlosti prihvatala ideju da se najdublji kanjon u Evropi delimično poplavi. Inženjer Dragomir Bulajić, koji je radio na originalnim planovima izgradnje iz 1972, kaže da bi zainteresovane države, Bosna i Hercegovina, Crna Gora ali i Srbija trebalo ozbiljno da razgovaraju o ovom pitanju.

“Meni je prvi službeni put bio Foča i kartiranje desne obale Drine od Šćepan Polja do Foče. Znači, bukvalno sam počeo karijeru tu. Prema originalnom planu, akumulacija bi išla nekih 5 kilometara u kanjon reke Tare i Pive. Problemu Tare svakako treba obazrivo prići jer je ona biser koji treba sačuvati.”

‘Gradila domaća pamet’

Bulajić dodaje da ostaje pitanje kakva vrsta hidroelektrane će na kraju biti građena na Drini i da li će i kako uticati na okoliš ali i lokalno stanovništvo.

“Hidroelektrane na graničnim rekama u bivšoj Jugoslaviji nisu bile nikakav problem. Međutim, narušene su mnoge stvari posle raspada Jugoslavije. Mislim da Crna Gora, na čijoj je strani deo Bilećkog jezera, ne koristi ništa iako je 20-30 posto na njenoj zemlji, ona nema koristi od tog jezera. Recimo, hidroelektrana Dubrovnik, koristi vodu iz Trebinja II i itako dalje”, kaže Bulajić.

Prema njegovim rečima, postoje hidroakumulacije u zapadnoj Hercegovini dok se struja proizvodi u Hrvatskoj kao i da misli da nema dogovora između republika oko naknade za te resurse.

“Što se tiče Vlada, mislim da je sramota da se ne razgovara o ovim pitanjima, jer svi imaju interes od ovakvih projekata. Sadašnji politički sistemi, nemaju snagu da to povuku. Mislim

da Srbija, Bosna, Crna Gora pa i Hrvatska trebaju sesti i pričati o energiji. Ima puno otvorenih pitanja, otvorenih animoziteta, ali ovo je stručno pitanje i treba se videti kako da svima bude dobro”, rekao je Bulajić.

On ponavlja da je izuzetno bitno da vlade zainteresovanih zemalja sednu i razgovaraju kako bi videli šta im je neophodnije, energetske ili turističke interese, jer bi u slučaju da akumulaciono jezero prođe u kanjone Tare i Pive, proizvodnja struje bila višestruko veća. Na pitanje, ko bi trebao da gradi hidroelektranu, Bulajić odgovara da bi to trebali raditi domaći stručnjaci uprkos tome što je RS potpisala Memorandum 2017. godine kojim će kineska kompanija China National Aero-Technology International Engineering Corporation graditi branu.

“Sve što vidite od hidroelektrana u bivšoj Jugoslaviji, sve je to gradila domaća pamet. Nje još ima a ako nešto treba da se uveze, bar neka bude zapadna tehnologija koja je kvalitetna”, zaključuje Bulajić.

‘Povampireni planovi’

Programski direktor crnogorskog MANS-a, Lazar Grdinić kaže da su građani Crne Gore protivni projektima koji bi naneli štetu reci Tari i njenom kanjonu, bez obzira na energetske isplativost.

“Mišljenja sam da se ‘povampireni’ planovi vrlo nerado dočekuju sa naše strane, naročito ako uzmemo u obzir već postojeće nezadovoljstvo zbog devastacije Tare izazvane izgradnjom autoputa. Osim sentimentalne vrijednosti koja nije zanemarljiva, Crna Gora se u kontekstu turizma u njenom sjevernom regionu dobrim dijelom oslanja i na rijeku Taru, njenu prepoznatljivost i sve sadržaje koje njen kanjon nudi”, kaže Grdinić.

On kaže da se Vlada Crne Gore nije oglašavala povodom pitanja izgradnje hidroelektrane Buk Bijela ali i da tamošnja vlada nije transparentna. Prema njegovim rečima, sve i da se vode pregovori između Vlada Crne Gore, entitetske RS i Srbije, javnost bi verovatno poslednja saznala za to.

“Posljednjih godina su do Crne Gore dolazile sporadične insinuacije da BiH nije odustala od tog projekta, ali do sada nije bilo nikakvih zvaničnih komentara Vlade u vezi sa tim. Ipak, imajući u vidu sada već uobičajenu netransparentnost naše Vlade, ne bi bilo neobično da se zaista neka komunikacija i odvija, ali da se to krije od građana.”

Kako navodi Grdinić, reka Tara je u samoj Crnoj Gori ugrožena od domaće vlasti a u pitanju je izgradnja mosta preko nje kao i dela autoputa. I ovaj projekat je finansiran kineskim sredstvima.

“Zbog izgradnje mostova Tara 1 i Tara 2, kao i Petlje Mateševo, korito Tare u tom dijelu je

devastirano, izmješteno, dok je u isto nasuto na hiljade tona raznog materijala. Uzvodno, u dužini od nekoliko kilometara, rijeka se kontinuirano devastira.”

On dodaje da CRBC, kao glavni izvođač radova deponuje i građevinski otpad u blizini reke kao i da je zabeleženo ispuštanje otpadnih voda u reku. Grdinić kaže i bilo kakva intervencija koja može imati uticaj na UNESCO zaštićeno područje zahteva ozbiljne analize i studije, a javnost tog postupka obaveza je i BiH i Crne Gore. Da je razgovor između BiH i Crne Gore neophodan kada je reka Tara u pitanju, potvrđuje i Grdinić napominjući da svaka strana treba da bude vođena javnim interesom a ne kapitalom.

“Smatram da svaki plan koji nije u dovoljnoj mjeri usaglašen između svih strana, niti dovoljno iskomuniciran unutar zemalja ne može biti nešto na čemu se može zasnivati dobra saradnja između susjeda. Međudržavna komunikacija mora da bude javna i dobro objašnjena.”

‘Potpisati međunarodni ugovor’

Da nedostatak komunikacije i samovoljno zidanje hidroelektrane Buk Bijela može dovesti do ozbiljnih međunarodnih problema za BiH, kaže i docent Beogradskog Fakulteta Političkih Nauka, Miloš Hrnjaz. Njegova specijalnost je upravo međunarodno pravo.

“Jedno od pitanja koje se u tom smislu postavlja je kakve su praktične posledice eventualne izgradnje hidroelektrane na teritoriji BiH po Crnu Goru i njen ekosistem. Ukoliko bi izgradnja hidrocentrale nanela ozbiljnu štetu ekosistemu Crne Gore, to bi moglo da povuče sa sobom i odgovornost BiH”, kaže Hrnjaz.

On kaže da je video ekološku studiju uticaja izgradnje hidroelektrane Buk Bijela ali da nije siguran da li se ona odnosi samo na BiH ili i Crnu Goru.

“U ovom slučaju, svakako bi morala da bude urađena studija uticaja i za Crnu Goru. BiH ne može da se poziva na suverenost i pravo da svoju teritoriju i resurse na njoj koristi kako ona misli da treba ukoliko to izaziva bilo kakvu štetu (uključujući i štetu nananetu ekosistemu) u Crnoj Gori. Ukoliko bi se to desilo, Crna Gora bi imala pravo na odštetu”, dalje pojašnjava Hrnjaz.

Dalju komplikaciju profesor Hrnjaz vidi i u tome što niti Crna Gora niti Bosna i Hercegovina nisu potpisnice deklaracije koja priznaje obaveznu nadležnost Međunarodnog suda pravde tako da je pitanje kako bi Crna Gora mogla da ostvari to svoje pravo.

“Možda bi u svetlu svih ovih okolnosti bilo najbolje potpisati međunarodni ugovor kojim bi se definisala prava i obaveze ove dve države u procesu izgradnje hidrocentrale. Tavih primera ima mnogo, ali ne znam da li postoji politička volja da se to tako reši.”

Hrnjaz zaključuje da bi eventualno učešće Srbije u celom procesu, putem kupovine

Međunarodne komplikacije između BiH, Crne Gore i Srbije zbog hidroelektrane na Drini

Elektroprivrede RS, moglo imati i političke posledice.

Izvor: balkans.aljazeera.net